

สารบัญ

คำนำ

	หน้า
บทที่ 1 หลักการและมาตรฐานการสุขาภิบาลอาหาร ในสถานประกอบกิจการด้านอาหาร	4
บทที่ 2 สุขวิทยาส่วนบุคคลของผู้สัมผัสอาหาร	12
บทที่ 3 กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สัมผัสอาหาร	18
บทที่ 4 การบริการของร้านอาหาร	24

ภาคผนวก

- ข้อปฏิบัติเบื้องต้น 10 ประการ สำหรับผู้สัมผัสอาหาร เพื่อให้อาหารมีความปลอดภัยในการบริโภค	28
- วิธีการเลือกซื้อผักสด และวิธีการล้างผักสด เพื่อลดปริมาณเชื้อโรค ไช้พยาธิ และสารพิษตกค้าง	29
- การล้างภาชนะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	30
- ล้างมืออย่างไรให้สะอาด	31

คำนำ

ผู้สัมผัสอาหาร นับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการจัดหาอาหารปรุงประกอบ และให้บริการอาหาร ที่สะอาดปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ ฉะนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักการสุขาภิบาลอาหาร รวมทั้งกฎเกณฑ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้สัมผัสอาหารจะต้องรู้ และสามารถนำความรู้นั้น ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่า จะได้รับโรคอาหารที่ปฏิบัติได้ตามข้อกำหนดของกรมอนามัยหรือท้องถิ่น ทั้งยังมีการบริการที่ดีอีกด้วย

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย หวังว่าหนังสือผู้สัมผัสอาหารเล่มนี้ จะสามารถใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ และสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้สัมผัสอาหาร ซึ่งจะส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคต่อไป

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย

บทที่ 1

บทที่ 1

หลักการและมาตรฐานการ สุขาภิบาลอาหารในสถานประกอบ กิจการด้านอาหาร

ความหมายของการสุขาภิบาลอาหาร

การสุขาภิบาลอาหาร หมายถึง การจัดการและควบคุมเพื่อให้ อาหารสะอาดปลอดภัยจากเชื้อโรค พยาธิ และสารเคมีที่มีพิษต่างๆ ซึ่งเป็นอันตรายหรืออาจเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพ อนามัยและการดำรงชีวิตของมนุษย์

สรุป **การสุขาภิบาลอาหาร** หมายถึง การทำอาหารให้สะอาดและ ปลอดภัย รับประทานแล้วไม่ทำให้เกิดโรค

ในขณะที่ **การโภชนาการ** หมายถึง การจัดอาหารให้มีคุณค่า คุณ ประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย ช่วย ช่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย บำรุงสมอง ทำให้ร่างกายแข็งแรง อวัยวะต่างๆ ทำงานเป็นปกติ

สรุป **การโภชนาการ** คือ การจัดการให้ร่างกายได้รับอาหารที่มี คุณค่าเพียงพอกับความต้องการในแต่ละช่วงอายุ

ฉะนั้น ผู้สัมผัสอาหาร จึงต้องมีความรู้ในเรื่องการสุขาภิบาลอาหาร เพื่อจะได้จัดการและควบคุมอาหารที่ปรุงประกอบ ให้สะอาดปลอดภัยต่อ ผู้บริโภค นอกจากจะคำนึงถึงความสะอาดปลอดภัยแล้ว ยังต้องคำนึงถึง คุณค่าทางโภชนาการควบคู่ไปด้วย ดังคำที่ว่า “อาหารดีต้องสะอาด ปราศจากพิษภัยและมีคุณค่าครบถ้วน”

หลักการสุขาภิบาลอาหาร

อาหารอาจถูกปนเปื้อนได้โดยเชื้อโรค สิ่งสกปรก และสารพิษต่าง ๆ ในขั้นตอนการเตรียม บรรจุประกอบและการจำหน่ายอาหาร ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้อาหารนั้นไม่สะอาดปลอดภัยต่อผู้บริโภค

อันตรายที่เกิดจากอาหารที่ถูกปนเปื้อน แบ่งได้เป็น 3 ประเภท

1) อันตรายทางกายภาพ หมายถึง อันตรายที่เกิดจากการมีวัตถุแปลกปลอมปนอยู่ในอาหาร เมื่อบริโภคอาหารนั้นเข้าไป ผู้บริโภคอาจได้รับบาดเจ็บหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น อาหารที่บริโภคานั้น มีเศษไม้หรือเศษแก้ว หรือก้อนกรวด หรือก้อนหิน หรือเศษโลหะ หรือเศษพลาสติก หรือลวดเย็บกระดาษปะปนอยู่ในอาหาร

2) อันตรายทางเคมี หมายถึง อันตรายที่เกิดจากการบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารเคมีเป็นพิษ ซึ่งสารเคมีนั้นอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ สารพิษจากเชื้อรา สารพิษจากพืช เช่น เห็ดพิษ กลอยเป็นพิษ สารพิษจากสัตว์ เช่น สารพิษในหอย สารพิษในปลาปักเป้าทะเล เป็นต้น หรือมีการนำสารเคมีที่ห้ามใช้ในอาหาร เช่น บอแรกซ์ สารฟอกขาว ฟอรัมาลิน มาใส่เพื่อปลอมปนในอาหาร หรือเครื่องปรุงรส หรือ มีสารเคมีตกค้างอยู่ในสิ่งแวดล้อม แล้วมาปนเปื้อนอาหารโดยไม่เจตนา หรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ

3) อันตรายทางชีวภาพ หมายถึง อันตรายที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตที่ก่อให้เกิดโรค ได้แก่

- โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย เช่น อหิวาตกโรค ไทฟอยด์ วัณโรค
- โรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส เช่น ตับอักเสบบ โปลิโอ
- โรคที่เกิดจากปรสิต เช่น พยาธิใบไม้ในตับ พยาธิตัวตืด พยาธิไส้เดือน
- โรคที่เกิดจากพิษของแบคทีเรีย เช่น โรคอาหารเป็นพิษ
- โรคที่เกิดจากสัตว์สู่คน เช่น โรคไขหวัดนก โรควัวบ้า

ภาพที่ 1 แสดงสาเหตุที่ทำให้อาหารถูกปนเปื้อน

สาเหตุที่ทำให้อาหารถูกปนเปื้อน

ด้านกายภาพ

- วัตถุแปลกปลอม เช่น เศษไม้ เศษแก้ว กรวด หิน เศษโลหะ

ด้านเคมี

- พิษจากสารเคมี
- พิษของเชื้อโรค
- พิษจากพืชและสัตว์

ด้านชีวภาพ

- เชื้อโรค, พยาธิ

ทำให้

อาหาร
สกปรก
ไม่สะอาด
ปลอดภัย

ผู้บริโภค

- ป่วย
- พิการ
- ตาย

ฉะนั้น การจัดการและควบคุมป้องกันอาหารให้สะอาด ปลอดภัยจึงทำได้โดยวิธีการทางสุขาภิบาลอาหาร คือ การควบคุมปัจจัยที่สำคัญ ที่เป็นสาเหตุทำให้อาหารสกปรก ได้แก่

ปัจจัยที่ 1 **บุคคล** คือ ผู้สัมผัสอาหาร ได้แก่ผู้เตรียมอาหารผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟ ผู้จำหน่ายอาหาร เป็นต้น

ปัจจัยที่ 2 **อาหาร** คือ อาหารที่นำมาปรุง ได้แก่อาหารสด เนื้อสัตว์ ผักสด อาหารแห้ง อาหารกระป๋องรวมถึง น้ำแข็ง น้ำดื่ม และสารปรุงแต่งอาหาร

ปัจจัยที่ 3 **ภาชนะอุปกรณ์** ได้แก่ จาน ชาม ช้อน ส้อม ตะเกียบ หม้อ กระทะ เป็นต้น

ปัจจัยที่ 4 **สถานที่** ได้แก่ บริเวณที่เตรียม ปรุง ประกอบ จำหน่ายอาหาร สถานที่รับประทานอาหาร รวมถึง แผงลอยจำหน่ายอาหาร

ปัจจัยที่ 5 สัตว์แมลงนำโรค ได้แก่ หนู แมลงวัน แมลงสาบ มด รวมทั้งสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว นก เป็นต้น

ภาพที่ 2 แสดงการควบคุมป้องกันอาหารให้สะอาดปลอดภัย โดยวิธีการทางสุขาภิบาลอาหาร

สาเหตุที่ทำให้อาหารไม่ปลอดภัย

- เชื้อโรค พยาธิ
- พิษของเชื้อโรค
- พิษจากสารเคมี
- พิษจากพืชและสัตว์
- วัตถุแปลกปลอมที่เป็นอันตราย

ควบคุมป้องกันโดยวิธีการทางสุขาภิบาลอาหาร

อาหารสะอาด

ผู้บริโภคสุขภาพดี

1. ผู้สัมผัสอาหาร
2. อาหารและสารปรุงแต่ง
3. ภาชนะอุปกรณ์
4. สถานที่ปรุง ประกอบ และจำหน่ายอาหาร
5. สัตว์ แมลงนำโรค

มาตรฐานการสุขาภิบาลอาหารในสถานประกอบการกิจการด้านอาหาร

สถานประกอบการกิจการด้านอาหาร ทั้งร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหาร เป็นสถานที่ที่มีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ฉะนั้นจึงมีโอกาสที่จะแพร่กระจายโรคที่เกิดจากอาหารและน้ำเป็นสื่อไปสู่ผู้บริโภคได้ หากร้านอาหารหรือแผงลอยจำหน่ายอาหารนั้น ไม่สะอาด และไม่ถูกสุขลักษณะ

ดังนั้น เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค สถานประกอบการกิจการด้านอาหาร ทั้งร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารจึงต้องปรับปรุงและควบคุมดูแลให้สถานประกอบการฯ ถูกต้องตามข้อกำหนดด้านสุขาภิบาลอาหาร ซึ่งสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย ได้ออกข้อกำหนดด้านสุขาภิบาลอาหาร สำหรับร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหาร ไว้ดังนี้

1. ข้อกำหนดด้านสุขาภิบาลอาหารสำหรับร้านอาหาร

1) สถานที่รับประทาน สถานที่เตรียม - ประปรุง - ประกอบอาหาร ต้องสะอาด เป็นระเบียบและจัดเป็นสัดส่วน

2) ไม่เตรียม - ประปรุงอาหารบนพื้นและบริเวณหน้าหรือในห้องน้ำ ห้องส้วม และต้องเตรียม - ประปรุงอาหารบนโต๊ะที่สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

3) ใช้สารปรุงแต่งอาหารที่มีความปลอดภัย มีเครื่องหมายรับรองของทางราชการ เช่น มีเลขสารบบอาหาร (อย.) เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน (มอก.) ของกระทรวงอุตสาหกรรม

4) อาหารสด ต้องล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุง หรือเก็บ การเก็บอาหารประเภทต่างๆ ต้องแยกเก็บเป็นสัดส่วน อาหารประเภทเนื้อสัตว์ดิบ เก็บในอุณหภูมิที่ต่ำกว่า 5 องศาเซลเซียส

5) อาหารปรุงเสร็จแล้วเก็บในภาชนะที่สะอาด มีการปกปิดวางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

6) น้ำแข็งที่ใช้บริโภคต้องสะอาด เก็บในภาชนะที่สะอาด มีฝาปิด ใช้อุปกรณ์ที่มีด้ามสำหรับคีบหรือตักโดยเฉพาะ วางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร และต้องไม่มีสิ่งของอื่นแฉะรวมไว้

7) ล้างภาชนะด้วยน้ำยาล้างภาชนะ แล้วล้างด้วยน้ำสะอาดอีก 2 ครั้ง หรือล้างด้วยน้ำไหล และที่ล้างภาชนะ ต้องสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

8) เชียงและมัต ต้องมีสภาพดี แยกใช้ระหว่างเนื้อสัตว์สุก เนื้อสัตว์ดิบ และผักผลไม้

9) ช้อน ส้อม ตะเกียบ วางตั้งเอาตามขึ้นในภาชนะโปร่งสะอาด หรือวางเป็นระเบียบในภาชนะโปร่งสะอาด และมีการปกปิด เก็บสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

10) มูลฝอย และน้ำเสียทุกชนิด ได้รับการกำจัดด้วยวิธีที่ถูกหลักสุขาภิบาล

11) ห้องส้วมสำหรับผู้บริโภค และผู้สัมผัสอาหารต้องสะอาดมีอ่างล้างมือที่ใช้การได้ดี และมีสบู่ใช้ตลอดเวลา

12) ผู้สัมผัสอาหาร แต่งกายสะอาด สวมเสื้อมีแขน ผู้ปรุงต้องผูกผ้ากันเปื้อนที่สะอาดและสวมหมวกหรือเน็ตคลุมผม

13) ผู้สัมผัสอาหารต้องล้างมือให้สะอาดก่อนเตรียมปรุงประกอบ และจำหน่ายอาหารทุกครั้ง และต้องใช้อุปกรณ์ในการหยิบจับอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้วทุกชนิด

14) ผู้สัมผัสอาหารที่มีบาดแผลที่มือ ต้องปกปิดแผลให้มิดชิด และหลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานที่มีโอกาสสัมผัสอาหาร

15) ผู้สัมผัสอาหารที่เจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถติดต่อไปยังผู้บริโภคได้ โดยมีน้ำและอาหารเป็นสื่อให้หยุดปฏิบัติงานจนกว่าจะรักษาให้หายขาด

2. ข้อกำหนดด้านสุขาภิบาลอาหารสำหรับแพลงลอยจำหน่ายอาหาร

- 1) แพลงลอยจำหน่ายอาหารทำจากวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย มีสภาพดี เป็นระเบียบ อยู่สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร
- 2) อาหารปรุงสุก มีการปกปิด หรือมีการป้องกัน สัตว์แมลงนำโรค
- 3) สารปรุงแต่งอาหารต้องมีเลขสารบบอาหาร
- 4) น้ำดื่ม ต้องเป็นน้ำที่สะอาด ใส่ในภาชนะที่สะอาด มีการปกปิด มีก๊อกหรือทางเทริน้ำ
- 5) เครื่องดื่ม ต้องใสในภาชนะที่สะอาดมีการปกปิด และมีที่ดักที่มีด้ามยาว หรือมีก๊อกหรือทางเทริน้ำ
- 6) น้ำแข็งที่ใช้บริโภค ต้องสะอาด เก็บในภาชนะที่สะอาดมีฝาปิด อยู่สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร ที่ดักน้ำแข็งมีด้ามยาว ต้องไม่นำอาหารหรือสิ่งของอย่างอื่นไปแช่ไว้ในน้ำแข็ง
- 7) ล้างภาชนะด้วยน้ำยาล้างภาชนะ แล้วล้างด้วยน้ำสะอาด 2 ครั้ง หรือล้างด้วยน้ำไหล และอุปกรณ์การล้างต้องวางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร
- 8) ช้อน ส้อม ตะเกียบ วางตั้งเอาด้ามขึ้น หรือวางนอนเป็นระเบียบ ในภาชนะโปร่งสะอาด และมีการปกปิด เก็บสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร
- 9) มีการรวบรวมมูลฝอยและเศษอาหารเพื่อนำไปกำจัด
- 10) ผู้สัมผัสอาหาร แต่งกายสะอาด สวมเสื้อมีแขน ผู้ปรุงต้องผูกผ้ากันเปื้อนและสวมหมวกหรือเน็ตคลุมผม
- 11) ใช้อุปกรณ์ในการหยิบจับอาหารที่ปรุงเสร็จแล้ว
- 12) ผู้สัมผัสอาหารที่มีบาดแผลที่มือ ต้องปกปิดแผลให้มิดชิด

บทที่ 2

บทที่ 2

สุขวิทยาส่วนบุคคล
ของผู้สัมผัสอาหาร

ความหมายของสุขวิทยาส่วนบุคคล และผู้สัมผัสอาหาร

สุขวิทยาส่วนบุคคล หมายถึง การดูแล บำรุงรักษา และส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรงไม่เป็นโรค มีการปฏิบัติตนให้อยู่ในสภาวะที่ปลอดภัย และป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคทั้งจากตนเองไปสู่ผู้อื่น และการรับเอาเชื้อโรคหรือสิ่งปนเปื้อนจากภายนอกสู่ตนเอง ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ผู้สัมผัสอาหาร หมายถึง บุคคลซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอาหารทั้งหมด ได้แก่

- ผู้เตรียมอาหาร
- ผู้ปรุง-ผู้เสิร์ฟอาหาร
- ผู้จำหน่ายอาหาร
- ผู้ล้างเสิร์ฟอาหาร ผู้ขนส่งอาหาร
- ผู้เก็บและทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์

สุขวิทยาส่วนบุคคลของผู้สัมผัสอาหาร หมายถึง การดูแลส่งเสริมสุขภาพร่างกายของบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอาหารให้สมบูรณ์แข็งแรงไม่เป็นโรค และมีการปฏิบัติตนให้อยู่ในสภาวะที่ปลอดภัยไม่แพร่กระจายเชื้อโรคไปสู่ผู้บริโภค

ผู้สัมผัสอาหารแพร่กระจายโรคได้อย่างไร

ผู้สัมผัสอาหาร เป็นบุคคลสำคัญที่อาจทำให้อาหารปนเปื้อนและเกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค สารเคมี วัตถุปลอมปนต่างๆ ไปสู่ผู้บริโภคได้ โดยสามารถแพร่กระจายโรคได้ ดังนี้

1) ในกรณีที่เป็นพาหะของโรคติดต่อทางเดินอาหาร ได้แก่ ผู้สัมผัสอาหารที่มีเชื้อโรค อยู่ในตัวเช่น เชื้อไทฟอยด์ แต่ไม่แสดงอาการ

2) ในกรณีป่วยเป็นโรคที่สามารถติดต่อได้ทางการสัมผัส ทางน้ำมูก น้ำลาย ได้แก่

- โรคอุจจาระร่วง บิด ไทฟอยด์ ซึ่งสามารถติดต่อได้ หากไม่ล้างมือให้สะอาดหลังออกจากห้องส้วมแล้วใช้มือหยิบอาหาร

- วัณโรค หวัด ตับอักเสบนชนิดเอ สามารถติดต่อได้ทางน้ำมูก น้ำลาย ในกรณีไอจาม หรือพูดคุยรดอาหาร

3) ในกรณีที่มีมือมีบาดแผล ฝี หนอง เชื้อโรคในบาดแผลอาจจะปนเปื้อนลงในอาหารระหว่างการเตรียมปรุง ประกอบอาหาร ขณะใช้มือที่เป็นแผลหยิบจับอาหาร

4) ในกรณีที่ผู้สัมผัสอาหารมีสุขภาพดี ไม่เป็นพาหะนำโรค แต่มีพฤติกรรมในการปรุงประกอบ และจำหน่ายอาหารที่ไม่ถูกต้อง เช่น ไอ จามรดอาหาร ใช้มือหยิบจับอาหาร เป็นต้น ก็อาจจะทำให้อาหารถูกปนเปื้อนด้วยเชื้อโรค และสิ่งสกปรกได้

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี

1) รักษาความสะอาดของร่างกายให้ถูกวิธีและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ โดย

- อาบน้ำทุกวันๆ ละ 2 ครั้ง
- สระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง
- แปรงฟันให้ถูกวิธีในตอนเช้า และก่อนนอนทุกวัน หลังรับประทานอาหาร

อาหารควรควรบ้วนปากด้วยน้ำสะอาดหรือแปรงฟันทุกครั้ง

- มือ ต้องดูแลให้สะอาดเสมอ ตัดเล็บให้สั้น ไม่ทาสีเล็บ ล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ทุกครั้งหลังจากจับต้องสิ่งสกปรก หลังออกจากห้องส้วมหรือก่อนปรุงอาหาร

2) รับประทานอาหารที่สะอาดปลอดภัย และมีคุณค่าครบทั้ง 5 หมู่ ในปริมาณที่เพียงพอเหมาะสมกับวัยในแต่ละวัน

3) ดื่มน้ำสะอาดอย่างน้อยวันละ 6 – 8 แก้ว เพราะน้ำจะช่วยในการขับถ่ายของเสีย ทำให้ร่างกายสดชื่น

4) งดสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ และควรรับประทานอาหารที่มีกากมาก ๆ เช่น ผัก และผลไม้ เป็นต้น เพื่อช่วยในการขับถ่าย

5) ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ไม่หักโหมจนเกินไป

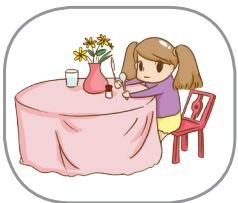
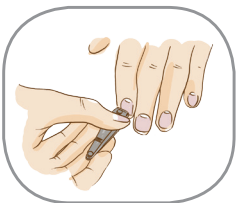
6) พักผ่อน นอนหลับในที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก อย่างน้อยวันละ 7 – 8 ชั่วโมง ทั้งนี้ต้องหลีกเลี่ยงการใช้ยานอนหลับ หรือยาแก้ปวดประสาทรักษา

7) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ จะทำให้สุขภาพจิตดี และสุขภาพกายก็จะดีตามด้วย

8) ไม่คลุกคลีกับผู้ป่วยที่เป็นโรคติดต่อ หรือหลีกเลี่ยงแหล่งที่มีโรคติดต่อ เช่น โรงพยาบาล เป็นต้น

9) ควรมีการตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี เพื่อทดสอบสมรรถภาพร่างกาย ถึงแม้ไม่มีการเจ็บป่วยก็ตาม

10) หลีกเลี่ยงอบายมุขต่างๆ เช่น อดหรือเลิกการสูบบุหรี่ งดดื่มสุรา และสิ่งเสพติดอื่นๆ

สุขนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน

1. การเตรียมตัวก่อนปรุงและจำหน่ายอาหาร

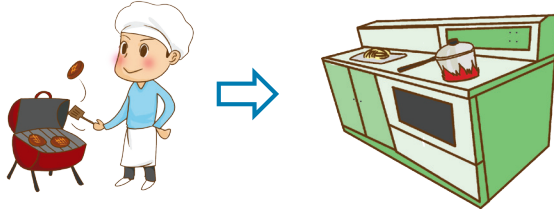
- ต้องแต่งกายให้สะอาด สวมเสื้อมีแขน ผูกผ้ากันเปื้อน สวมหมวกคลุมผมหรือเน็ตคลุมผม
- ติดบัตรประจำตัวผู้สัมผัสอาหารเพื่อแสดงตัวทุกครั้งที่ปฏิบัติหน้าที่
- ล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำ และสบู่ทุกครั้งก่อนปรุงอาหาร และหลังออกจากห้องส้วม
- ตัดเล็บให้สั้น ไม่สวมเครื่องประดับ เช่น นาฬิกา ข้อมือ แหวน เป็นต้น
- กรณีที่มีแผลที่มือ ให้ทำความสะอาด ใส่ยาฆ่าเชื้อโรค ทำแผลปิดพลาสติก และสวมถุงมือให้เรียบร้อย

2. ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

- ต้องปรุง ประกอบอาหารบนโต๊ะ สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร
- ทุกครั้งที่ไอ หรือจาม ต้องใช้ผ้าสะอาดปิดปาก จมูกทุกครั้ง และควรอยู่ห่างจากบริเวณที่มีการปรุงและประกอบอาหาร
- ไม่พูดคุย หรือไม่สูบบุหรี่ ในขณะที่ปรุง ประกอบอาหาร
- การชิมอาหารระหว่างการปรุง ต้องตักแบ่งใส่ถ้วย และใช้ช้อนชิมเฉพาะ
- ปรุงอาหารให้สุก สะอาดเสมอ โดยเฉพาะอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ต้องปรุงให้สุก

3. การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

1) ใช้อุปกรณ์ที่สะอาดหยิบจับอาหาร ไม่ใช้มือหยิบหรือจับอาหารโดยตรง

2) หยิบจับภาชนะอุปกรณ์ให้ถูกวิธี

- เสิร์ฟจาน ชาม ต้องไม่ให้นิ้วมือสัมผัสภาชนะส่วนที่จะสัมผัสอาหาร ให้ใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่ขอบจาน และใช้ส้อมนิ้วรองที่ก้นจาน อาหารร้อน ควรใช้จานรอง ถ้าต้องการเสิร์ฟอาหารหลายจานควรใช้ถาดไม้วางซ้อนกัน

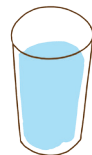
- เสิร์ฟช้อน ส้อม ตะเกียบ ให้จับเฉพาะที่ด้ามเท่านั้น

- เสิร์ฟแก้วน้ำต้องจับต่ำกว่ากึ่งกลางแก้วลงมา อย่าให้นิ้วแตะถูกบริเวณปากแก้ว เสิร์ฟแก้วน้ำหลายใบต้องใช้ถาดช่วย

- เสิร์ฟน้ำแข็ง ต้องใช้ช้อนหรือทัพพีด้ามยาวจับ

- เสิร์ฟช้อนกลางทุกครั้ง เมื่อลูกค้าสั่งอาหารมารับประทานร่วมกัน

ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

บทที่ 3

บทที่ 3

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ ผู้สัมผัสอาหาร

1. การประกอบกิจการสถานที่จำหน่ายอาหารให้ถูกกฎหมาย

กิจการร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหาร จัดเป็นกิจการสถานที่จำหน่ายอาหาร ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (หมวด 8 หมวด 9) ดังนั้นการดำเนินกิจการจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่นดังนี้

1. เจ้าของร้าน เจ้าของแผงลอยจำหน่ายอาหาร

ต้องยื่นคำขอใบอนุญาต ต่ออายุใบอนุญาต และขอหนังสือรับรองการแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ได้ที่ส่วนราชการ ที่ร้านอาหาร แผงลอยจำหน่ายอาหารตั้งอยู่ คือ

- สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานเทศบาล
- สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล
- สำนักงานเมืองพัทยา

2. เจ้าของร้าน เจ้าของแผงลอยจำหน่ายอาหาร ต้องผ่านขั้นตอนการขอมีบัตรประจำตัวผู้ประกอบการด้านอาหาร หรือ บัตรประจำตัวผู้สัมผัสอาหาร

3. ผู้ประกอบกิจการร้านอาหาร แผงลอยจำหน่ายอาหาร จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดกำหนดด้านสุขาภิบาลอาหาร และเงื่อนไขที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับตามที่กฎหมายกำหนด

4. ผู้ประกอบกิจการร้านอาหาร แผงลอยจำหน่ายอาหาร ต้องแสดงใบอนุญาต หนังสือรับรองการแจ้งไว้โดยเปิดเผย และเห็นได้ง่าย

2. หลักเกณฑ์การขอใบอนุญาต/หนังสือรับรองการแจ้ง

2.1 ข้อกำหนดของการขอใบอนุญาต/ขอหนังสือรับรองการแจ้ง

- ร้านอาหารที่มีพื้นที่ของร้านมากกว่า 200 ตารางเมตร จะต้องขออนุญาตประกอบกิจการต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้ว จึงจะเปิดกิจการได้

- ร้านอาหารที่มีพื้นที่ของร้านไม่เกิน 200 ตารางเมตร เมื่อเปิดดำเนินการต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเพื่อขอหนังสือรับรองการแจ้ง และเมื่อประสงค์จะเลิกกิจการ ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบด้วย

- แผงลอยจำหน่ายอาหาร จะต้องยื่นคำขอใบอนุญาตพร้อมระบุพื้นที่ที่จะตั้งแผงลอย ชนิดหรือประเภทของอาหาร และลักษณะวิธีการขาย

2.2 หลักฐานแนบคำขอใบอนุญาต/หนังสือรับรองการแจ้ง

- รูปถ่ายหน้าตรงครึ่งตัว ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นดำ ขนาด 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป

- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน / ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ / พนักงานของรัฐ

- สำเนาทะเบียนบ้าน

- หลักฐานอื่นๆ ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด

2.3 ผู้ประกอบกิจการร้านอาหารจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านสุขลักษณะ และเงื่อนไขที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.4 ใบอนุญาตมีอายุ 1 ปี นับจากวันออกใบอนุญาต และจะต้องยื่นคำขอต่ออายุก่อนใบอนุญาตหมดอายุ

2.5 บทลงโทษ

- ผู้ประกอบกิจการร้านอาหารโดยไม่มีใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท
- ผู้ประกอบกิจการร้านอาหารโดยไม่มีหนังสือรับรองการแจ้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท
- ผู้ประกอบกิจการแผงลอยจำหน่ายอาหาร โดยไม่มีใบอนุญาต มีโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท

3. การขอมิบัติประจำตัวผู้สัมผัสอาหาร

3.1 ผู้สัมผัสอาหารต้องมีความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหาร โดยผ่านการอบรมจากหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น “หลักสูตรการสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้สัมผัสอาหาร” ของกรมอนามัยหรือผ่านการทดสอบความรู้จากหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น ตามเกณฑ์ของกรมอนามัย ผลการทดสอบต้องผ่านเกณฑ์ 60% ขึ้นไป

3.2 ผู้สัมผัสอาหาร จากข้อ 3.1 ต้องยื่นคำขอมิบัติประจำตัวผู้สัมผัสอาหาร พร้อมเอกสารหลักฐานต่างๆ ตามที่หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นกำหนดได้แก่

3.2.1 วุฒิบัตรผ่านการอบรม หรือวุฒิบัตรผ่านการทดสอบความรู้

3.2.2 รูปถ่าย ขนาด 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป (ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)

3.2.3 สำเนาบัตรประจำประชาชน หรือ สำเนาทะเบียนบ้าน

3.3 ผู้สัมผัสอาหาร ต้องติดบัตรประจำตัวผู้สัมผัสอาหารทุกครั้งที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับอาหาร

แบบฟอร์มคำขอมิบัตรประจำตัวผู้สัมผัสอาหาร/ผู้ประกอบการด้านอาหาร

รูปถ่าย

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้าชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....
มีที่อยู่ขณะนี้ที่บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....
รหัสไปรษณีย์.....

เลขประจำตัวประชาชนของผู้ยื่นคำขอ.....
ที่อยู่ปัจจุบันที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

ประเภทกิจการ ( ) ร้านอาหาร ( ) แผงลอยจำหน่ายอาหาร ( ) โรงอาหารในโรงเรียน
( ) อื่นๆ ระบุ

ชื่อกิจการ.....ที่ตั้งกิจการ.....

ตำแหน่ง ( ) เจ้าของ/ผู้จัดการ/ผู้ดูแล

( ) ผู้เตรียมอาหาร ผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟ ผู้จำหน่ายอาหาร ผู้ทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์
มีความประสงค์มีบัตรประจำตัว

( ) ผู้สัมผัสอาหาร (หมายถึง เจ้าของแผงลอยจำหน่ายอาหาร ผู้เตรียมอาหาร ผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟ
ผู้จำหน่ายอาหาร ผู้ทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์)

( ) ผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร (หมายถึง เจ้าของ/ผู้จัดการ/ผู้ดูแลสถานประกอบการด้าน
อาหาร)

ซึ่งมีความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหาร โดย

( ) ผ่านการอบรม จากท้องถิ่น เมื่อวันที่.....

( ) ผ่านการทดสอบความรู้ จากท้องถิ่น เมื่อวันที่.....

กรณี

( ) ขอมิบัตรครั้งแรก

( ) บัตรหมดอายุ

( ) อื่นๆ .....

และได้แนบเอกสารหลักฐาน ดังต่อไปนี้

( ) รูปถ่าย 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป (ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)

( ) สำเนาบัตรประชาชน หรือ สำเนาทะเบียนบ้าน

( ) วุฒิบัตรผู้ผ่านการอบรม/ผู้ผ่านการทดสอบความรู้ หลักสูตรการสุขาภิบาลอาหาร สำหรับ

( ) ผู้สัมผัสอาหาร

( ) ผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....ผู้ยื่นคำขอมิบัตร

(.....)

แบบฟอร์มการตรวจสอบ ใบรับรองแพทย์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้านายแพทย์/แพทย์หญิง.....

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมเลขที่.....สถานที่ประกอบวิชาชีพเวชกรรม
หรือสถานที่ปฏิบัติงานประจำ อยู่ที่.....

ได้ทำการตรวจร่างกาย นาย/นาง/นางสาว.....นามสกุล.....

แล้วเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....ตามรายการโรคดังต่อไปนี้

(1) อหิวาตกโรค	(2) ไข้รากสาดน้อย
(3) บิด	(4) ไข้สวกใส
(5) หัด	(6) คางทูม
(7) วัณโรคในระยะอันตราย	(8) โรคเรื้อนในระยะติดต่อก่อน หรือใน ระยะที่ปรากฏ อาการเป็นที่น่ารังเกียจแก่สังคม
(9) โรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ	(10) โรคไวรัสตับอักเสบบ
(11) ไข้หวัดใหญ่	(12) ไข้หวัดใหญ่ที่ติดต่อกับสัตว์
(13) โรคอันตรายที่เกิดจากอาหารและน้ำเป็นสื่อ อื่นๆ ระบุ.....	
(14) โรคที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือแพทย์ แจ้งให้มีการหยุดปฏิบัติงาน	

ระบุ.....

มีความเห็นว่า บุคคลดังกล่าว

ไม่เป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และปราศจากโรคดังกล่าวข้างต้น เป็นผู้
ผู้มีร่างกาย และสุขภาพสมบูรณ์ สามารถปฏิบัติงานในฐานะผู้สัมผัสอาหารได้

เป็นโรค.....อยู่ในระยะ.....

ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในฐานะผู้สัมผัสอาหาร/ผู้ประกอบการด้าน
อาหาร

ลงชื่อ.....แพทย์ผู้ตรวจ

บทที่ 4

บทที่ 4

การบริการของร้านอาหาร

การที่ผู้บริโภคจะเลือกเข้าร้านอาหารสักร้านหนึ่ง คงจะต้องพิจารณาในหลายองค์ประกอบ องค์ประกอบแรกก็คือ เรื่องของความสะอาดปลอดภัย ในการจัดเตรียมอาหาร และสถานที่ รองลงมาเป็นเรื่องของรสชาติอาหาร และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เรื่องของการบริการ

การบริการที่ดีนั้น เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจให้ลูกค้าผู้ใช้บริการเป็นอย่างยิ่ง และมีส่วนที่จะดึงดูดให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการในครั้งต่อไปอีก การบริการควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญ 9 ประการ ดังนี้

1. การต้อนรับ

เมื่อลูกค้าเดินเข้ามาในร้าน หรือภัตตาคาร พนักงานบริการควรจะต้องต้อนรับด้วยหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นการสร้างความประทับใจตั้งแต่ครั้งแรก แล้วเลือกโต๊ะที่มีขนาดพอดี พอเหมาะกับจำนวนลูกค้า โดยเสนอแนะให้ลูกค้าตัดสินใจเอง

การพาลูกค้ามานั่งที่โต๊ะ พนักงานบริการจะต้องเดินนำหน้าในเส้นทางที่เหมาะสม กว้างขวางพอสมควร หาทีให้คนชรา เด็ก และผู้หญิงก่อนเลื่อนเก้าอี้ ช่วยเหลือตามความเหมาะสม จัดหาที่วางสัมภาระ จัดผ้าเย็น และรายการอาหารมาให้ครบทุกคน

2. การแนะนำรายการอาหาร

พนักงานบริการควรจะต้องรับคำสั่งเครื่องดื่ม และไปนำเครื่องดื่มมาเสิร์ฟให้เรียบร้อยก่อน จึงมาประจำที่โต๊ะเพื่อแนะนำรายการอาหาร

รายการอาหารที่นำมาให้ลูกค้า ต้องมีรูปเล่มที่สะอาด มีราคาปัจจุบันทุกรายการ พนักงานบริการควรอยู่ประจำโต๊ะ ขณะที่ลูกค้ากำลังอ่านรายการอาหาร เพื่อจะได้ตอบคำถามและอธิบายรายการอาหารให้ได้ทราบ

พนักงานบริการควรจะต้องมีความรู้เรื่องอาหารและเครื่องดื่มตามรายการอาหารของทางร้าน หรือเครื่องดื่มประเภทไหนที่เข้ากับอาหารได้

พนักงานควรพูดภาษาอังกฤษได้ แต่ถ้าทำไม่ได้ต้องตามผู้ที่สามารถพูดและฟังได้ และมีความรู้เรื่องอาหารมาบริการแทน กรณีที่มีลูกค้าชาวต่างประเทศเข้ามาใช้บริการ

3. การรับคำสั่ง

ควรรับคำสั่งอย่างสุภาพ ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเองและจดทุกครั้งที่ลูกค้าสั่งอย่างถูกต้อง และชัดเจน เมื่อรับคำสั่งเสร็จแล้วจะต้องอ่านทวนคำสั่งรายการอาหาร จำนวนจาน ให้ลูกค้าฟัง หากรับคำสั่งเพิ่มเติมจะต้องจดว่าเป็นการสั่งเพิ่มเติมเพื่อจะได้สามารถทำได้ก่อน

อย่าลืมความต้องการของลูกค้า ต้องได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เรียบร้อยด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส

4. การเสิร์ฟอาหาร

พนักงานบริการต้องเสิร์ฟอาหารให้ถูกต้อง ไม่ให้มือสัมผัสผักอาหารหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ในส่วนที่ต้องสัมผัสกับอาหาร เช่น จาน ชาม ช้อน ส้อม ตะเกียบ เครื่องปรุงรสต่างๆ ก็ต้องตรวจสอบความสะอาดและภาชนะที่ใส่ต้องเหมาะสม มีฝาปิด เมื่อรับอาหารมาเสิร์ฟต้องตรวจสอบว่ามีเศษผง เศษผม หรือสิ่งไม่พึงปรารถนาอยู่ในอาหารนั้นๆ หรือไม่ ก่อนเสิร์ฟผลไม้ของหวาน ให้เก็บโต๊ะก่อนทุกครั้ง

5. การเก็บเงิน

เมื่อได้รับคำสั่งให้คิดเงินแล้ว พนักงานบริการต้องมาบอกเลขโต๊ะให้พนักงานเก็บเงินรวมใบสั่งทั้งหมด และนำไปเสร็จไปให้ลูกค้าโดยใส่ภาชนะหรือถาดสำหรับเก็บเงิน หากมีปัญหาหรือข้อผิดพลาดใดๆ ต้องชี้แจงพร้อมทั้งขอโทษ และจัดการแก้ไขโดยเร็วที่สุด

การคิดเงินผิด หรือคิดค่าอาหารเกินราคาถือเป็นความผิดร้ายแรงที่ต้องระวังให้มาก

6. การส่งลูกค้ำ

เมื่อเก็บเงินเรียบร้อยแล้ว ลูกค้ำเริ่มขยับตัว ต้องให้ความช่วยเหลือพอสมควร เช่น เลื่อนเก้าอี้ ส่งของ สังเกตดูว่ามีลูกค้ำลืมสิ่งใดหรือไม่ ถ้ามีต้องรีบเตือน หรือนำไปให้ทันที กล่าวขอบคุณด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม ยิ้มแย้ม แจ่มใส และเดินไปส่งลูกค้ำตามสมควร

7. การเก็บโต๊ะและทำความสะอาด

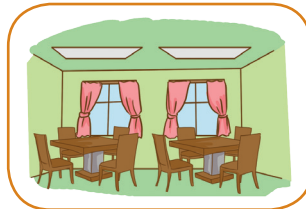
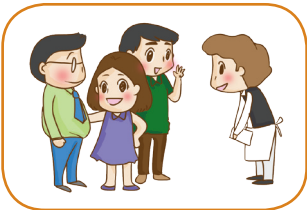
หลังจากส่งลูกค้ำแล้ว ต้องเก็บจาน ชาม ช้อนส้อม แก้วน้ำ และอุปกรณ์ ต่างๆ ที่ใช้บนโต๊ะให้หมด เพื่อให้โต๊ะว่างและเช็ดทำความสะอาดให้เรียบร้อยกรณีที่ผ้าปูโต๊ะ และเห็นว่าผ้าปูโต๊ะสกปรกเลอะเทอะก็ควรเปลี่ยนผ้าปูโต๊ะใหม่

8. การจัดโต๊ะ

เมื่อเก็บโต๊ะหลังจากที่ลูกค้ำออกไปแล้ว ต้องจัดโต๊ะให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะรับลูกค้ำชุดใหม่ได้ทันที

9. การดูแลรักษาความสะอาดภายในร้าน

หลังเลิกกิจการในแต่ละวัน ต้องทำความสะอาด เช็ด ล้าง ห้องครัว ห้องรับประทานอาหาร และดูแลรักษาความสะอาดห้องส้วมอยู่เสมอ

כרת
הכשרה

ข้อปฏิบัติเบื้องต้น 10 ประการ สำหรับผู้สัมผัสอาหาร เพื่อให้อาหารมีความปลอดภัยในการบริโภค

- ข้อปฏิบัติที่ 1** ต้องควบคุมอุณหภูมิของตู้เย็นไว้ที่ 4 องศาเซลเซียส หรือต่ำกว่า เพื่อช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของแบคทีเรียให้ช้าลง
- ข้อปฏิบัติที่ 2** เก็บอาหารที่ปรุงเสร็จแล้ว และยังไม่ได้นำไปรับประทาน หรืออาหารที่บูดเสียง่าย ในตู้เย็นทันที ภายใน 2 ชั่วโมง เพื่อลดการสูญเสียของอาหาร และควรบริโภคให้หมด ภายใน 2 - 3 วัน
- ข้อปฏิบัติที่ 3** ผ้าเช็ดโต๊ะ หรือผ้าทำความสะอาด และฟองน้ำหรือยีสังเคราะห์ที่ใช้ล้างจาน หรือทำความสะอาดในห้องครัว ควรซักทำความสะอาดด้วยผงซักฟอก หรือน้ำยาซักผ้า และอาจใช้ผงปูนคลอรีนผสมน้ำ แล้วแช่ผ้าเช็ดโต๊ะหรือฟองน้ำภายหลังการซัก เพื่อเป็นการฆ่าเชื้อโรค เพราะผ้าเช็ดโต๊ะหรือฟองน้ำ เป็นแหล่งสะสมของแบคทีเรียจำนวนมาก หากดูแลรักษาไม่ดีจะก่อให้เกิดการปนเปื้อน และการแพร่เชื้อโรคได้
- ข้อปฏิบัติที่ 4** ต้องล้างและทำความสะอาดเชิงสำหรับเตรียมอาหาร ด้วยน้ำยาล้างจานหรือน้ำยาทำความสะอาดและน้ำทุกครั้ง ภายหลังการใช้งานและแยกใช้ระหว่างอาหารสด อาหารที่ปรุงสุกแล้ว ผักสด
- ข้อปฏิบัติที่ 5** การปรุงเนื้อสัตว์ ต้องปรุงให้สุกถึงข้างในชิ้นเนื้อ โดยใช้ความร้อนไม่ต่ำกว่า 72 องศาเซลเซียส เพื่อฆ่าเชื้อโรค และแบคทีเรียให้หมดไป สังเกตชิ้นเนื้อสัตว์จะแห้งไม่มีน้ำหรือเลือดจากเนื้อสัตว์นั้นๆ คงเหลืออยู่
- ข้อปฏิบัติที่ 6** การปรุงอาหารพวกไข่ ต้องปรุงให้สุกอย่างทั่วถึง เพราะไข่ดิบหรือไข่ที่ปรุงไม่สุกอาจมีเชื้อ ซัลโมเนลลา (Salmonella) ปนเปื้อนอยู่ อาจทำให้เจ็บป่วยได้ จึงควรปรุงไข่ให้สุกอย่างทั่วถึงก่อนนำมาบริโภค

- ข้อปฏิบัติที่ 7** ทำความสะอาดพื้นที่ผิวสัมผัสบนโต๊ะบริเวณที่ใช้ในการเตรียมปรุงประกอบอาหารด้วยน้ำหรือน้ำร้อน และน้ำยาทำความสะอาดหรือผงซักฟอกเป็นประจำ
- ข้อปฏิบัติที่ 8** การล้างทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์ที่ใช้แล้ว ต้องทำภายใน 2 ชั่วโมง หลังการใช้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสะสมของแบคทีเรียจำนวนมากบนภาชนะนั้นๆ และควรคว่ำให้แห้งเองบนตะแกรงสูงจากพื้น ไม่ควรใช้ผ้าเช็ด
- ข้อปฏิบัติที่ 9** การละลายอาหารแช่แข็งพวกเนื้อสัตว์ ไข่ ปลา ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำที่กำหนดไว้บนภาชนะบรรจุ โดยละลายน้ำแข็งในตู้เย็น หรือไมโครเวฟ หรือในน้ำเย็นซึ่งต้องเปลี่ยนน้ำทุก 30 นาที เพื่อให้อาหารยังคงความเย็นอยู่ และน้ำนั้นไม่เป็นแหล่งสะสมของเชื้อแบคทีเรียและนำอาหารนั้นๆ ไปปรุงทันทีที่ละลายน้ำแข็งออกหมด
- ข้อปฏิบัติที่ 10** การล้างมือที่ถูกสุขลักษณะ ต้องล้างมือด้วยน้ำและสบู่ทุกครั้ง ก่อนเตรียมปรุง จำหน่ายอาหาร หลังหยิบจับเนื้อสัตว์สด และหลังออกจากห้องส้วม

วิธีการเลือกซื้อผักสด

1. เลือกซื้อผักสดที่สะอาดไม่มีคราบดินหรือคราบขาวของสารพิษกำจัดศัตรูพืช หรือเชื้อรา ตามใบ ตามซอก หรือก้านผัก
2. เลือกซื้อผักสดที่มีรูพรุนเป็นรอยกัดแทะของหนอนแมลงวันอยู่บ้าง ไม่ควรเลือกซื้อผักที่มีใบสวยงามเพราะหนอนกัดเจาะผักได้แสดงว่ามีสารพิษกำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่ไม่เป็นอันตรายมาก
3. เลือกซื้อผักสดอนามัย หรือผักกางมุ้งตามโครงการพิเศษของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วิธีการล้างผักสด เพื่อลดปริมาณเชื้อโรค ไข่พยาธิ สารพิษตกค้าง

1. ปอกเปลือกหรือลอกเปลือกชั้นนอกของผักสดออก แกะเป็นกลีบหรือแกะใบออกจากต้น
2. ล้างผักสดด้วยน้ำสะอาดหลายๆ ครั้ง และคลี่ใบดู หรือล้างด้วย

การใช้น้ำก๊อกไหลผ่านฝักสแตนเลสอย่างน้อย 2 นาที หรือใช้สารละลายอื่นๆ ในการล้างฝักดังนี้

2.1 ใช้น้ำเกลือ (เกลือ 2 ช้อนโต๊ะพูน ต่อน้ำ 4 ลิตร)

2.2 ใช้น้ำส้มสายชู (น้ำส้มสายชู $\frac{1}{2}$ ถ้วย ต่อน้ำ 4 ลิตร)

2.3 ใช้น้ำโซดา (โซเดียมไบคาร์บอเนต 1 ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ 4 ลิตร)

2.4 ใช้น้ำปุ๋ยคลอรีน ความเข้มข้น 50 พีพีเอ็ม (ppm) (ผสมผงปุ๋ยคลอรีน ช้อนชา ในน้ำ 1 แก้ว คนให้เข้ากัน ทิ้งไว้ให้ตกตะกอน รินเฉพาะส่วนที่เป็นน้ำใสผสมในน้ำสะอาด 20 ลิตร)

2.5 ใช้น้ำยาล้างฝัก (ตามวิธีที่ผู้ผลิตแนะนำ)

แล้วจึงนำมาล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้ง ก็สามารถลดหรือขจัดพิษภัยต่างๆ ในฝักสดออกได้ ผู้บริโภคก็จะปลอดภัยในการบริโภคฝักสด

การล้างภาชนะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร มี3ขั้นตอนดังนี้ การเตรียม

- แยกภาชนะออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - ประเภทที่ 1 ภาชนะใส่อาหารคาว
  - ประเภทที่ 2 ภาชนะใส่อาหารหวานและแก้วน้ำ
 โดยล้างภาชนะใส่อาหารหวานและแก้วน้ำก่อน
- ก่อนล้าง ควรกวาดเศษอาหารทั้งหมดทิ้งในถังขยะ

1. ล้างภาชนะด้วยน้ำผสมน้ำยาล้างจาน เพื่อล้างคราบไขมัน เศษอาหารและสิ่งสกปรกที่ติดค้างอยู่ โดยใช้ฟองน้ำ ผ้าสะอาด หรือแผ่นใยสังเคราะห์ ช่วยในการทำมาสะอาด ในฤดูหนาว หากใช้น้ำอุ่นผสมน้ำยาล้างจานจะช่วยกำจัดไขมันได้ง่ายขึ้น

2. ล้างด้วยน้ำสะอาดอีก 2 ครั้ง เพื่อล้างน้ำยาล้างจานและสิ่งสกปรกต่างๆ ที่ยังคงอยู่ออกให้หมด และคว่ำให้แห้งเองหรือผึ่งแดดในบริเวณที่ไม่มีฝุ่น แมลงวัน ห้ามใช้ผ้าเช็ด

3. ในกรณีที่เกิดโรคระบาด ให้ใช้น้ำร้อนอุณหภูมิ 82 – 87 องศาเซลเซียส หรือน้ำผสมน้ำปุ๋ยคลอรีนที่มีความเข้มข้น 100 พีพีเอ็ม (ทำได้โดยใช้ผงปุ๋ยคลอรีน 60% 1 ช้อนชา ละลายในน้ำ 1 แก้ว ทิ้งให้ตกตะกอน และนำเฉพาะส่วนน้ำใส ผสมกับน้ำสะอาด 20 ลิตร) แช่ภาชนะไว้อย่างน้อย 2 นาที เพื่อฆ่าเชื้อโรค

“ล้างมืออย่างไรให้สะอาด”

บริเวณที่มีก็จะล้างมือไม่ทั่วถึง

เป็นบริเวณที่พบ
ความสกปรกมาก

เป็นบริเวณที่พบ
ความสกปรกปานกลาง

การล้างมือให้สะอาด ต้องล้างด้วยน้ำและสบู่
โดยวิธีการ 7 ขั้นตอน ทุกขั้นตอนทำ 5 ครั้ง
สลับกันทั่ว 2 ข้าง ดังนี้

1. ฝ่ามือถูกัน

7. ถูรอบข้อมือ

2. ฝ่ามือถูหลังมือ
และนิ้วถูขอกนิ้ว

6. ปลายนิ้วมือ
ถูขวางฝ่ามือ

3. ฝ่ามือถูฝ่ามือ
และนิ้วถูขอกนิ้ว

4. หลังนิ้วมือถูฝ่ามือ

5. ถูนิ้วหัวแม่มือ
โดยรอบด้วยฝ่ามือ

ควรล้างมือทุกครั้ง หลังออกจากห้องส้วม หลังสัมผัสสิ่งสกปรก
ก่อนเตรียมปรุงอาหาร ก่อนรับประทานอาหาร

บรรณานุกรม

1. นันทกา หนูเทพ และคณะ คู่มือ FOOD INSPECTOR โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก 2549, พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 1,500 เล่ม
2. ลีลาณัฐ สุเทพารักษ์ คู่มือผู้สัมผัสอาหาร โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก 2546, พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 25,000 เล่ม
3. อรสา เลิศสุโภชนวิชัย ข้อกำหนดด้านสุขาภิบาลอาหารสำหรับร้านอาหาร โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก 2550
4. อรสา เลิศสุโภชนวิชัย ข้อกำหนดด้านสุขาภิบาลอาหารสำหรับแผงลอยจำหน่ายอาหาร โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก 2550

ที่ปรึกษา

นางนันทกา หนูเทพ

วิชาการผู้อำนวยการ สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

ผู้จัดทำ

1. นายสุชาติ	สุขเจริญ	สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ
2. นายรัชชผดุง	ดำรงพิงคสกุล	สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ
3. นายกิตติพงษ์	ภูอุดม	สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ
4. นายเอกชัย	ชัยเดช	สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ
5. น.ส.อรพรรณ	สุภาพ	สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ
6. น.ส.ปาริชาติ	สร้อยสูงเนิน	สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

พิมพ์ครั้งที่ 1/2553 จำนวน 10,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2/2553 จำนวน 11,100 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 3/2556 จำนวน 10,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 4/2557 จำนวน 5,000 เล่ม

โรงพิมพ์ ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม